

Uitvoeringsrichtlijn Historisch Metselwerk

(URL 4003)

In de Uitvoeringsrichtlijn Historisch metselwerk staan de eisen voor goed onderhoud- en restauratiewerk aan metselwerk, zowel binnen als buiten.

Deze richtlijn bevat belangrijke informatie over het (laten) uitvoeren van herstelwerkzaamheden aan het metselwerk van monumenten. In vrijwel elk monument is metselwerk te vinden. Vaak gaat het om buitenmetselwerk. Denk hierbij aan zowel siermetselwerk in de gevel als het grovere metselwerk in de fundering. Andere vormen van metselwerk zijn gemetselde gootlijsten, balustrades en trappartijen, binnenmetselwerk of specifiek metselwerk in gewelven en bogen.

Een metselwerkbedrijf dat aan de uitvoeringrichtlijn historisch metselwerk voldoet, moet de juiste kennis en expertise in huis hebben. De richtlijn stelt dan ook opleidings- en ervaringseisen. Hieronder zijn een aantal aandachtspunten op een rij gezet waar u als eigenaar mee te maken kunt krijgen. De volledige tekst van deze uitvoeringsrichtlijn is te vinden op de [website van Stichting ERM](#).

Vorbereiding

Als er niet voldoende bekend is over de bestaande situatie, zal de uitvoerder eerst onderzoek moeten verrichten naar de staat van het metselwerk. Welk metselverband is hier toegepast? Wat is de staat van de stenen? Is er schade en wat is de schadeveroorzaker, misschien zouten of vorst? In tegenstelling tot bijvoorbeeld schimmel in houtwerk hoeft schade aan baksteen geen snel voortschrijdend proces te zijn, en is het niet altijd nodig om de hele steen te vervangen. Hier wordt dan ook vaak terughoudend mee omgegaan. Behoud gaat dan voor vernieuwing. Als de stenen wel vervangen moeten worden, zijn tal van voorbereidende maatregelen nodig. Denk aan een goede opname van steenformaten, lagenmaten en hoekoplossingen. Misschien zijn ook bouwkundige maatregelen nodig om nieuwe schade te voorkomen. In dit voorbereidende stadium moet ook worden vastgesteld of het nodig is om een vergunning aan te vragen.

Uitvoering

Technieken en toepassingen

Deze uitvoeringsrichtlijn bevat veel aanwijzingen voor toe te passen technieken. Er wordt uitgebreid aandacht besteed aan het uittanden van stenen. Dat wil zeggen dat een beschadigde steen die moet worden vervangen, in zijn geheel samen met de omringende mortel uit de muur wordt genomen. Hier gaat het in de praktijk vaak fout, terwijl dit juist cruciaal is voor de stevigheid en de samenhang van het metselwerk. Ook is het belangrijk om eisen te stellen aan hoe inboetwerk (inmetselen van nieuwe stenen) wordt uitgevoerd. Dat geldt ook voor de manier waarop scheuren worden hersteld of losse schillen opnieuw worden verankerd en of het nodig is om hierbij extra wapening te gebruiken.

Materiaalkeuze en detaillering

Wanneer een steen wordt vervangen is het van belang om een steen te kiezen die niet alleen vergelijkbaar is qua maat, kleur en structuur, maar ook qua hardheid en vochtopnamen. Vaak is er de mogelijkheid om gebruikte bakstenen van gesloopte gebouwen opnieuw te gebruiken. Oude stenen mogen echter geen schadelijke zouten bevatten. Als het niet mogelijk is om oude stenen opnieuw te gebruiken, kan het nodig zijn om nieuwe stenen te laten bakken. In sommige gevallen is er sprake van bijzondere detaillering zoals geslepen stenen boven ramen of deuren.

Een ander belangrijk aandachtspunt is de keuze voor de juiste mortelsamenstelling. Elk metselwerk is daarin anders. Bij veel monumenten moet voor herstel kalkmortel worden gebruikt. De verwerking hiervan vraagt om specifieke kennis en ervaring.

Tot slot is het raadzaam om eisen te stellen aan de oplevering door middel van bijvoorbeeld een opleveringsdossier met informatie over toegepaste materiaalsamenstellingen, garantiebepalingen en eventueel benodigde nazorg.